

קובץ דינים

בהלכות תקיעת שופר

מתוך חידושי
רבי יהושע ישראל גולדשמיד זללה"ה
ר"ב טל תורה ירושלים ת"ז

נדפס לזיכוי הרבים
עד"ה תשפ"ב
מהדורה שניה

א.ה. הדינים והמקורות נכתבו וסודרו ע"י אאמו"ר זללה"ה
לסיכום דינים להלכה ולא למעשה, וזאת למודעי שעשינו שינויי לשון
בעריכת הדברים ע"פ בקשתו לסדרן לתועלת הדברים

ניתן להשיג:

גולדשמיד

רח' הרב קוטלר 17 ב"ב.

או בטל' 0548449311

בירושלים בטל': 0556709896

מפתחות

- א ..... חיוב התקיעות
- ב ..... שיעור תרועה
- ב ..... שיעור תקיעה
- ג ..... שיעור שברים
- ו ..... נשימה אחת בשברים ובתרועה
- ז ..... נשימה אחת או שתי נשימות בשברים תרועה דתשר"ת
- י ..... נשימה אחת בתר"ת
- יב ..... טעה והפסיק בקול אחר
- יז ..... הפסיק בין השברים לתרועה בתשר"ת יותר מן הדין
- יז ..... לחזור ולתקוע במקום שכבר יצא
- יח ..... שמע מקצת תקיעה או מקצתה בחיוב
- יט ..... אם יכול לתקוע תקיעה אחת בין סדר לסדר
- כ ..... אם צריך כוונה באיזה תקיעה עומדים
- כא ..... רשימת דינים שרשם לעצמו לזכרון

בדיני תקיעת שופר

חייב התקיעות

א. חייב אדם לשמוע תשע תקיעות בראש השנה מדאורייתא^א, והם ג' תרועות, וכל תרועה תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה, נמצא ג' פעמים תר"ת, ועי' מקורות^ב.

ב. בתקיעות דמיושב [הם התקיעות שתוקעין קודם מוסף, ונקראין מיושב משום דמעיקר הדין השומעים יכולין לישב, אבל נהגו לעמוד]^ג, יוצאין ידי חובת תקיעה מה"ת^ד, ולא יסמוך על תקיעות דמעומד^ה, ומיהו גם בתקיעות דמעומד אם טעה חוזר כמו בתקיעות דמיושב, דהם עיקר^ו.

ו. מ"ב סי' תק"צ ס"ק ל"ה, ועי' סי' תקפ"ה סק"ב דצריך לתקוע מעומד דילפי' לכם לכם מעומד, והציבור השומעים התקיעות לא הטריחום לעמוד בתקיעות דמיושב וכו', וגם כי עתידים לשמוע מעומד התקיעות שעל סדר הברכות מלכיות וזכרונות וגו', וע"ש בלבוש שכתב שהם עיקר התקיעות מה"ת, וז"ל המלחמות (י' ע"ב מדפי הרי"ף) ואח"כ חוזרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין על סדר הברכות לא שלא יצאו בתקיעות אלא שהברכות מעיקרן בתקיעות תיקנו אותן כדמייתי עלה בגמ' אמרו לפני מלכיות וזכרונות ושופרות ובמה בשופר, ע"כ. (בספר זמני הלכה למעשה האריך בזה לדייק בלשונות הראשונים והפוסקים, והביא מחזו"א או"ח סי' קכ"ד פסחים דף קט"ו שדקדק מתוס' שם דבתקיעות דמיושב אין יוצא עיקר המצוה וצריך לכוין בה משום מצוה דרבנן, ובתקיעות דמעומד צריך לכוין מצוה מה"ת, דבתוס' שם השווה תקיעות דמיושב לחזרת שאוכלין בכרפס וחוזרין ואוכלין לצאת מצות מרור, וע"ש בחזו"א דבתוס' ר"ה לא כתבו כן).

א. רמב"ם, וש"ע ריש סי' תק"צ.
ב. עי' תוס' ר"ה ל"ג ב' וברא"ש ועוד ראשונים דכתבו דמה שנהגו בזמן לתקוע במעומד תשר"ת למלכיות ותש"ת לזכרונות ותשר"ת לשופרות [וכ"ה בש"ע ריש סי' תקצ"ב], הוא משום דסוברין כהך מ"ד בברייתא ל"ב א' דתרועה אחת מה"ת ושתיים מד"ס ע"ש, ומבואר דס"ל דהחייב מה"ת הוא רק תרועה אחת.

ג. מ"ב סי' תקפ"ה סק"ב.

ד. דתקנת חז"ל לתקוע במעומד הוא כדי לערוב את השטן כדאמרי' ר"ה ט"ז ב' (ופירש"י שלא ישטין כשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתתמין דבריו, ותוס' פי' דכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפוצא דיתקע בשופר גדול ומטא זימנא למתבלע ומתערבב וכו', והרשב"א והר"ן פי' להכניע את היצר וכו') דשטן היינו יצה"ר וכו'), וכ"כ הטור ובמ"ב סי' תקצ"ב סק"ג דבתקיעות דמיושב יצאנו ידי חובתנו מה"ת.

ה. מ"ב שם, דכיון דמברך על המיושב צריך לעשותן כהוגן.

ג. טעה בתקיעות שתוקעין לאחר התפילה אין בכך כלום^ז, [ומיהו במקום שיש לחוש שבאות נשים וכדו' לצאת ידי המצוה צריך להקפיד אף על תקיעות אלו, וגם יש ביניהן שמברכות, וא"כ צריך התוקע לכוין להוציא גם בתקיעות אלו].

ד. נקטינן להלכה דהא דהנהיגו חז"ל לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת הוא משום ספק דאורייתא^ח.

שיעור תרועה

ה. שיעור תרועה. שיטה א' בשו"ע ג' כוחות בעלמא^ט, שיטה ב' בשו"ע ט' כוחות^י, לכתחילה נכון לעשות ט' כוחות, ובדיעבד די בג' כוחות^{יא}.

שיעור תקיעה

ו. שיעור תקיעה כתרועה^{יב}.

ז. ולכן בתקיעות דתשר"ת לכתחילה צריך להאריך בהן לפחות כשיעור י"ח כוחות^{יג}.

ז. מ"ב שם. ח. כדאיא ברמב"ם פ"ג ה"ב מהלכות שופר, וכמש"כ הפמ"ג משב"ז סי' תק"צ סק"א, וכן משמע ברמ"א סי' תק"צ ס"ו דמהני תנאי על תקיעה אחרונה של כל סדר כדלהלן דין מ"ח, והרי לשיטת רב האי שחז"ל תיקנו לעשות כל הצורות לא יתכן שיועיל בהן תנאי, [שמעתין].

ט. שיטת רש"י והובא בראשונים ובטוש"ע סי' תק"צ ס"ג. י. שיטת ריב"א וריב"ם הובאו בתוס' ר"ה ל"ג ב' ובראשונים שם, וכ"ד המ"מ בדעת הרמב"ם, ובשו"ע שם, ועי' להלן עוד בדברי המחבר.

יב. משנה ר"ה ל"ג ב', הרמב"ן כתב דהוי הלכה למשה מסיני וכ"כ הר"ן, וכתב ע"ז דקרא נמי אקשינהו דכתיב והעברת שופר תרועה [שזהו תקיעה כדאמרו בגמ' שם], וכ"כ בחיי אדם שקיבלו חז"ל וכו'.

יא. מ"ב סק"ג בשם אחרונים, וגם במחבר משמע דבדיעבד יצא מדכתב ומי שלא האריך

יג. שו"ע שם סוף ס"ג ומ"ב ס"ק י"ד, והיינו לשיטה ב' במחבר דתרועה הוא ט' כוחות וא"כ אף השברים הוו לפחות ט' כוחות, והכא בתשר"ת שהתרועה היא ש"ת יחד הו"ל לפחות י"ח כוחות.

ומעט יותר^י, ובדיעבד אם האריך כשיעור ט' כוחות יצא^{טו}.

ח. ובתקיעות דתש"ת לכתחילה יאריך בהן לפחות כשיעור ט' כוחות ומעט יותר^{טז}, ואם עשה פחות מט' כוחות גם בדיעבד לא יצא^י.

ט. ובתקיעות דתר"ת יאריך לפחות כשיעור ט' כוחות^{יז}, ובדיעבד גם אם האריך כשיעור ג' כוחות יצא^{יט}, ואף אם עשה התרועה ט' כוחות^כ.

שיעור שבדים

י. יש להזהר שלא להאריך בשבר אחד, דהיינו בקול אחד מהשברים, כשיעור תקיעה, ודעת המחבר דצריך להזהר בשברים שבכל הסדרים שלא להאריך בהן כשיעור תקיעה דסדר תר"ת, ולדעת הרמ"א אין לחוש אלא אם האריך בשבר כפי שיעור התקיעה של אותו הסדר, ועיין במקורות בביאור הדין^{כא}, וע"ע במקורות בענין צורת

יח. מ"ב ס"ק ט"ו כדי לצאת שיטה ב' בשו"ע כשיעור תרועה ט' כוחות וממילא גם התקיעה כשיעור ט' כוחות, וגם יוצא בזה דעת הראב"ד דכל התקיעות שיעורן כט' כוחות כנזכר לעיל.

יט. כמש"כ במ"ב ס"ק י"ג דבדיעבד סמכין על שיטה א' בשו"ע דשיעור תרועה ג' כוחות וא"כ אף התקיעה כג' כוחות.

כ. דאע"ג שלא האריך בתקיעה כפי השיעור שעשה התרועה מ"מ לפי השיטות ששיעור תרועה ג' כוחות נמצא דמה שהוסיף בתרועה אינו חלק מהמצוה, שכבר סיים המצוה בג' כוחות, וכמו בהוסיף על השברים יותר מג' שברים.

כא. בתוס' ר"ה ל"ג ב' והראשונים שם כשהביאו שיטת רש"י (שיטה א' במחבר) דשיעור תרועה ג' כוחות, וזהו גם שיעור התקיעה כנכתבאר, הזהירו דלפ"ז לא יאריך בשבר אחד כג' כוחות דאז נחשב לתקיעה, שהרי בסדר תר"ת ה"ז תקיעה לשיטה זו, ולכן יעשה כל שבר בין בתשר"ת ובין בתש"ת

יד. מ"ב שם דהא שברים ארוכין יותר מעט, ומקורו בפמ"ג (א"א סק"ג) ובהגר"א ולבושי שרד, אמנם בראשונים לא נמצא וגם המחבר לא כתבו וכן בח"א לא כתבו.

טו. שעה"צ סק"ד והוא מהב"ח והובא גם במ"א, וי"ל דכאן סמכו על שיטת הראב"ד בהשגות שהובא במ"ב סק"ג דכל התקיעות בכל הסדרים שיעורן בט' כוחות, ושור' שלשון השעה"צ הוא ממה אפרים ס"ג, ושם באלף למטה כתב דבדיעבד יש לסמוך על רש"י (שיטה א' בשו"ע) והראב"ד.

טז. מ"ב סק"ג ושעה"צ סק"י, ועי' מש"כ בזה בתשר"ת.

יז. שעה"צ סק"ד וביה"ל ד"ה ומי, בסופו, והיינו לפי מנהגינו כהרמ"א שמותר להאריך בשבר יותר מג' כוחות ולכן עושין כל שבר לא פחות מג' כוחות כדי לצאת שיטה ב' במחבר, וגם לצאת דעת הראב"ד וכמש"כ בשעה"צ סק"ב ויתבאר להלן דין י"א, וממילא שיעור תקיעה דתש"ת הוא ט' כוחות דוקא ולא פחות.

השברים^{כב}.

יא. ולמעשה כתב המ"ב דטוב שלא יעשה כל שבר רק כג' כוחות, בין בתשר"ת בין בתש"ת^{כג}, ועיין במקורות מ"ט לא יוכל להאריך עד ו' כוחות או קרוב

שהרי א"א שיחשב לתקיעה משום שהוא משונה בקולו מתקיעה, ולכא' לפי"ז למנהגינו שהשברים אינן קול ישר א"צ להזהר מלהאריך בשברים, ומיהו שמעתי לדון שאף למנהגינו שעושין או טו או אלו שעושין טו או יל"ד שחלק האו הוא קול ישר, ואם יאריך בו הו"ל כתקיעה, ומ"ש הרמב"ן דשברים לא דמי לתקיעה קצרה הוא משום שקול השבר מצד עצמו הוא בצורת שבר, ושמעתי מהגר"מ אטיק שמשמע ברמב"ן שהוא קול שמתחילתו הוא צורת שבר, ויש סיוע לדבריו ממ"ש הרמב"ן בדרשה ד"ה והמפרשים לדברי ר' יהודה תקיעה ותרועה ותקיעה אחת היא כלומר קול אחד ממש וכו' שיהיה תחילתו וסופו פשוט ואמצעיתו מרועע עיי"ש, והגר"ב הסכים שאולי י"ל כן, ולכא' מהא דהמ"ב לא העיר בזה שלמנהג השברים שעושין בליטא שאינן קול ישר דאין לחשוש שיאריך בהן ג"כ משמע כן, [ואף שלמ"ב לא היה דרשת הרמב"ן אבל ריטב"א ר"ה היה למ"ב, ועיי"ש דף ל"ג ב' שגם הביא סברא זו דהרמב"ן ע"ש].

פחות מג' כוחות, וכך פסק המחבר לפי שיטה א', אמנם במרדכי ובהג"א כתבו שא"צ להיזהר מלהאריך בשבר, דבכל סדר דיינינן התקיעה כפי התרועה שבאותו הסדר, ולכן בסדר תשר"ת שאנו עושין שברים ותרועה משום שזו היא התרועה האמורה בתורה א"כ אורך התקיעה כאורך ש"ת יחד, שהוא ט' כוחות לשיטה א' במחבר, [דהתרועה היא ג' כוחות והשברים היו ו' כוחות דכל שבר הוא ב' כוחות כמש"כ הביה"ל בשם המט"א ויתבאר להלן דין ט"ז], וכן בסדר תש"ת אורך התקיעה הוא כשיעור ו' כוחות, ולא איכפת לן במה שבסדר תר"ת התקיעה היא כשיעור ג' כוחות, והתרומת הדשן סי' קמ"א הביא שיטות אלו וכתב ע"ז שהם דברים של טעם ואין להשיב עליהן, והשו"ע פסק כתוס' והראשונים ולכן לפי שיטה א' בשו"ע לא יאריך בשבר אחד כג' כוחות, אבל הרמ"א פסק במרדכי והג"א שיכול להאריך בכל שבר בין בתשר"ת ובין בתר"ת יותר מג' כוחות, והב"ח כתב דמנהגינו כהרמ"א, אבל המ"א כתב שנוהגין שלא להאריך וכו'.

כג. מ"ב ס"ק ט"ו בהוראות איך להתנהג לכתחילה, ואף דבכה"ג שהאריך כג' כוחות הפסיד לשיטה א' במחבר שהזהירו שלא יאריך בשבר כג' כוחות, מ"מ כתב בשעה"צ ס"ק י"ב חזא דסמכינן ארמ"א שכתב שנוהגין להקל בזה, ועוד דאם יעשה פחות מג' כוחות יהיה נגד דעת הראב"ד דכל שבר הוא לכה"פ ג' כוחות (כמבואר בהשגות הראב"ד הלכות שופר פ"ג ה"ד ובמ"מ שם), וגם יהיה נגד דעה הב' בשו"ע

כב. הנה מבואר מכל הראשונים הנ"ל שחששו שאם יאריך בשבר הו"ל תקיעה, דצורת השברים הם קול ישר [וכמנהג ברוב קהילות החסידים], דאם קול השבר הוא קול שבור למה חששו דהוי תקיעה, ובאמת שכ"כ הרמב"ן בדרשה לדחות דבריהם משום שקול השבר דשונה מהתקיעה אינו משום שהתקיעה ארוכה יותר מהשבר, אלא שצורת קול השבר אינה כצורת התקיעה, ולכן חולק הרמב"ן וס"ל שיכול להאריך בכל שבר,

להנ"ד.

יב. אם האריך בשבר אחד דתשר"ת כשיעור י"ח כוחות, או בתש"ת כשיעור ט' כוחות לכו"ע לא יצא^{כה}.

יג. אם האריך בשבר אחד דתשר"ת מעט פחות מ"ח כוחות יצא בדיעבד^{כז}, ועיין במקורות שהוא בדוחק גדול^{כח}.

לתרועה הוא ט' כוחות וממילא כל שבר ג"כ לפחות ג' כוחות, ע"כ מהשעה"צ, וכן מבואר ברשב"א ובמ"מ דג' שברים הם ט' כוחות דכתבו ששיעור תקיעה בתש"ת ט' כוחות כשברים, וגם בהג"א דקדק מרש"י שכתב ששברים שעושין כדרך שהחולים מאריכין בגניחותיהן שאם יקצר הרבה לא יצא, ועפ"י דבריו כתב הב"ח שצריך לעשות כל שבר ג' כוחות ולא פחות אפי' לשיטת רש"י דתרועה הוי ג' כוחות בעלמא, דזהו צורת השברים.

להאריך עד ו' כוחות, דהא בריטב"א ל"ג א' מבואר דכל שבר הוא כב' כוחות וכלהלך דין ט"ז, וא"כ שלש השברים הו"ל ו' כוחות וכמש"כ המ"ב סוף ס"ק י"ג, וכיון דשיעור תקיעה כתרועה (ובסדר תש"ת ה"ז שברים) א"כ כל שלא האריך בשבר אחד כשיעור ו' כוחות עדיין אינו תקיעה, ומה איכפ"ל שיאריך בה, ובדוחק אפשר לומר דהמ"ב חשש דב' כוחות לאו דוקא ומעיקר הדין אפשר דשבר הוא כח אחד ומשהו, והו"ל השברים כג' כוחות וג' משהו וי"ע עדיין הם פחות מד' כוחות, ואם יעשה שבר כאורך הזה הו"ל תקיעה, ולכן כתב שלא לעשות יותר מג' כוחות, וצ"ע.

נמצא לפי דברינו דמה שפסק המחבר שלא להאריך בשבר כג' כוחות הוא עיקר בראשונים, והנוהגין כהמחבר יש להן לנהוג כן, והרמ"א לא כתב אלא דאפשר להקל בזה שכן המנהג [תיבת להקל נמצא גם במ"ב], ועפ"י כתב המ"ב לנהוג בדיוקא לעשותן ג' כוחות, ולא נחמיר לעשותן בפחות שאז לא נקיים המצוה לשיטה ב' בשו"ע והראב"ד וכמו שנתבאר, והעולם אומרים בשם הגר"ח מבריסק שהעושה ד' שברים בשיעור ט' כוחות יחד יצא לב' השיטות במחבר, וצ"ע האין לפרש הדברים, והגרמ"א אמר שאינו יודע מקור שהגר"ח אמר כן, ושמעתי שכן נוהגין שם.

כה. מ"ב סוף ס"ק י"ג, דבכה"ג האריך בשבר שיעור תקיעה של אותו הסדר גם לשיטה ב' בשו"ע דשיעור תרועה ט' כוחות.

כו. מ"ב שם, דסמכ' על שיטה ב' בשו"ע דשיעור תרועה ט' כוחות, ועל הרמ"א דנים כל סדר לעצמו, והו"ל תקיעה דסדר תשר"ת לפחות כ"ח כוחות, ונמצא דלדעה זו השבר אינו כתקיעה.

כז. כ"כ המט"א, וטעמו משום דבכה"ג פסול גם לשיטה א' במחבר וגם לדעת הראב"ד דכל התקיעות בכל הסדרים שיעורן כט' כוחות, ולא יצא אלא לשיטה ב' בשו"ע - אפי' לפי הרמ"א.

כד. מלשון המ"ב משמע שלא יאריך בכל שבר יותר מג' כוחות, וצ"ב מ"ט אינו יכול

יד. אם האריך בשבר אחד דתש"ת מעט פחות מט' כוחות יצא בדיעבד^{כח}.

טו. מי שלא האריך בתקיעות דתשר"ת כשיעור י"ח כוחות או שלא האריך בתקיעות דתש"ת כשיעור ט' כוחות, והאריך בשבר אחד מהן שיעור ג' כוחות לדעת המחבר לא יצא לכו"ע^{כט}, ולדעת הרמ"א יצא^ל [בדיעבד, כשיטה א' בשו"ע], ואף באופן שקיצר בתקיעה דתר"ת ועשאה רק כג' כוחות יכול להאריך בשבר דתשר"ת עד ט' כוחות^{לא}.

טז. אם קיצר בשבר אחד רק כב' כוחות^{לב} או אפי' קרוב לזה^{לד}, יצא בדיעבד.

נשימה אחת בשברים ובתרועה

יז. ג' שברים צריך לעשותן בנשימה אחת^{לז}, וכן התרועה בנשימה אחת^{לה}, וזהו לעיכובא ואפי' בדיעבד^{לו}.

לב. מ"ב ס"ק י"ג שכתב בדדיעבד אם האריך בהשלשה שברים כשיעור ששה כוחות או קרוב לזה יצא בדיעבד, ונמצא דכל שבר הוי כב' כוחות, והוא מבואר בריטב"א דכל שבר הוא ב' כוחות, (והיינו לשיטה א' בשו"ע דתרועה ג' כוחות, דלשיטה ב' בשו"ע דתרועה הוא ט' כוחות ה"נ השלשה שברים הם לפחות ט' כוחות).

לג. דמעיך הדין י"ל דכל שבר שהוא יותר מכח אחד כשר שכבר יצא מיללה שהוא כוח אחד, ובמט"א כתב דכיון דאפיקתיה מכח אחד העמידוה על ב' כוחות, והובא בשעה"צ סק"ח.

לד. שו"ע סעיף ד', וביאר המ"ב ס"ק ט"ז דתרועה הכתובה בתורה אין להפסיקה לשנים. לה. פשוט שהרי אין להפסיק התרועה לשנים וכנ"ל, וכ"כ הגר"ז, ובחוב"ב הביא לזה ראיה מהריטב"א.

לו. מ"ב שם ובשעה"צ.

כח. מ"ב ס"ק י"ג ובשעה"צ ס"ק י"ב, והכא קיל טפי דיצא גם לשיטה ב' בשו"ע וגם לדעת הראב"ד.

כט. שו"ע סעיף ג' וכתבאר לעיל דין י', ובכה"ג כיון שלא האריך בתקיעה דתשר"ת כשיעור י"ח כוחות ובתקיעה דתש"ת כשיעור ט' כוחות ע"כ דעשה תקיעה רק כשיטה א' בשו"ע דתרועה ג' כוחות, ולשיטה זו כשהאריך בשבר כשיעור ג' כוחות ה"ז תקיעה, ולא יצא ממנ"פ.

ל. כנ"ל דין י' דאורך תקיעה הוא לפי תרועה שבסדר זה, ולכן גם אם האריך בשבר דתשר"ת או דתש"ת כשיעור ג' כוחות אין זה תקיעה אף לשיטה א' בשו"ע, ויצא בדיעבד לשיטה זו.

לא. כתבאר דלא חיישי' במה שהשבר דתשר"ת או דתש"ת יהיה כאורך תקיעה דסדר תר"ת.

ית. הפסיק פחות מכדי נשימה בין שבר לשבר יצא^י, ולהחזו"א לא יצא^פ, וה"ה בהפסיק באמצע התרועה פחות מכדי נשימה^ט.

נשימה אחת או שתי נשימות בשברים תרועה דתשר"ת

יט. בשברים תרועה דסדר תשר"ת, י"א דלכתחילה צריך להפסיק בין השברים לתרועה^מ, ובדיעבד שלא הפסיק יצא^{מא}, וי"א שאסור להפסיק ביניהן^{מב}, ואם הפסיק

מפסיקין התרועה לשנים, [והריטב"א הוסיף דאורחא לגנוחי וילולי בנשימה אחת], והמחבר הביא ב' השיטות בשם י"א, ומדהביא באחרונה השיטה דלא יפסיק ביניהן הכי קיי"ל, ככלל דבב' י"א קיי"ל כהשני (כנתבאר לעיל דין ה' במקורות), ושיטה זו דלא יפסיק היא לחומרא, כמש"כ הב"י דלר"ת הא דצריך להפסיק ביניהן הוא רק לכתחילה אבל בדיעבד אם לא הפסיק יצא, וכן מבואר מלשון המחבר שכתב שאין צריך לעשות בנשימה אחת, ויתבאר להלן, וי"ל דמה"ט כתב המחבר שיטה ב' לדינא, וסיים המחבר דיר"ש יצא ידי כולם ובתקיעות דמיושב יעשה בנשימה אחת, ובתקיעות דמעומד ב' נשימות, כדלהלן דין כ"ה, אמנם הרמ"א כתב לעשות הכל בב' נשימות ואין לשנות.

מא. מ"ב ס"ק י"ז מהב"י והב"ח, ואמנם דעת התה"ד דאם לא הפסיק ביניהן אפי' בדיעבד לא יצא, כדמשמע מר"ת שטעמו שאין דרך לגנוחי וילולי בנשימה אחת, ומה"ט כתב הב"י לעשות דמעומד בב' נשימות וכ"כ הח"א, ולדברי הב"י והב"ח צ"ל דס"ל דאף לר"ת הא דצריך לעשות ממש כדרך הגונחין הוא רק לכתחילה, וכסברת החולקין שמודים בדרך הגונחין אינו בנשימה אחת ואעפ"כ יצא, משום דיש כאן צורת גנוחי וילולי וכדלהלן, ה"נ בדיעבד לר"ת.

מב. שיטה ב' במחבר ונתבאר דכיון שאנו עושין את השברים תרועה משום שזהו

לז. להלן דין כ' יתבאר דמה"ב נקט כדעת התה"ד והב"י דנשימה אחת בשברים תרועה דתשר"ת היינו עם הפסק של פחות מכדי נשימה, א"כ ה"ה הכא אף שהפסיק פחות מכדי נשימה חשיב כנשימה אחת, וכן מבואר במ"ב לענין הפסיק אחר שתקע ג' שברים ואח"כ עשה עוד שבר דפסול דכתב ע"ז המ"ב ס"ק ל"ד שאם לא הפסיק בב' נשימות דכשר ע"ש, ועי' בביה"ל סו"ס תק"צ שכתב שכן מוכח מהר"ן.

לח. כדלהלן דין כ', דס"ל דנשימה אחת היינו דוקא בלא הפסיק כלל ואפי' בפחות מכדי נשימה, והוכחת הביה"ל מהר"ן דחה החזו"א דהר"ן קאי לשיטת ר"ת דמפסיקין בין השברים לתרועה בתשר"ת.

לט. אף שהמ"ב בס"ק ל"ב כתב לענין תרועה שאם הפסיק ביניהם הוי הפסק ולא הזכיר הפסק דכדי נשימה כמש"כ לענין השברים, מ"מ פשוט דה"ה.

מ. שיטה א' בשו"ע סעיף ד', דהנה בגמ' ר"ה ל"ד א' אמרי' דרבי אבהו תיקן תשר"ת משום דמספקא לי' דילמא גנח וילל, ואמרי' התם דכי מיתרע באינשי מילתא ברישא גנח והדר ליל, ונחלקו בה הראשונים, דעת ר"ת דכיון דאין דרך האדם לגנוחי וילולי בנשימה אחת לכן צריך להפסיק בין השברים לתרועה, אבל החולקין עליו ס"ל דאעפ"כ אין להפסיק ביניהן משום שהכל תרועה אחת, ואין

לא יצא^{מג}.

כ. לדעת הי"א שאסור להפסיק ביניהן, דעת התרומת הדשן והב"י דהיינו דוקא בהפסק דכדי נשימה, אבל הפסק פחות מכדי נשימה צריך לעשות^{מד}, וכן נקטו האחרונים והמ"ב, ועיי' מקורות^{מה}, אבל דעת החזו"א שאסור להפסיק כלל^{מו}, וכן דעת האבני נור^{מי} ומשכנות יעקב^{מח}, וגם החיי אדם לא כתב שצריך להפסיק ביניהן, וכן משמע בראשונים^{מט}.

כא. צ"ע לדעת התרומת הדשן והב"י דצריך להפסיק ביניהן, מה הדין בלא הפסק כלל אם יצא בדיעבד.

בלי הפסקת נשימה, אבל פחות מכדי נשימה צריך, והיינו כתה"ד.

מו. חזו"א סי' קל"ו, והוכיח כן מהראשונים, וראיית התה"ד והב"י מחולין דחה החזו"א שלשון נשימה אחת אינו מתפרש בהכרח דוקא עם הפסק, אלא דבסוגיא שם בחולין מבואר דאף עם הפסק קטן עדיין מתפרש לנשימה אחת, ואפשר להוסיף בזה דבסוגיא לא הוזכר לשון נשימה אחת בגמ', והוא רק בראשונים, ושמא לא דקדקו להשוות לשון זה עם לשון נשימה אחת שבחולין.

מז. אבנ"ז או"ח סוף סי' תמ"ד.

מח. משכנ"י או"ח סי' קכ"ג.

מט. שמעתי להוכיח מלשון הרמב"ן בדרשה לר"ה בד"ה והמפרשים, וז"ל, לדברי ר' יהודה דאמר תקיעה ותרועה ותקיעה אחת היא כלומר קול אחד ממש וכו' שיהיה תחילתו וסופו פשוט ואמצעיתו מרועע, עכ"ל. וכיון שמבואר בראשונים דהטעם שחולקין על ר"ת הוא משום דהשברים תרועה לדידן כתר"ת לר"י, א"כ מבואר שהוא קול אחד ממש בלא הפסק, [שהרי פשוט דלר"י א"צ להפסיק בפחות מכדי נשימה ביניהן אף אם נאמר שאם הפסיק ביניהן יצא, וא"כ ה"ה בתשר"ת שא"צ להפסיק].

התרועה האמורה בתורה, אסור להפסיק באמצע התרועה, [ואע"ג דאין דרך הגונחין שלא להפסיק י"ל שא"צ לעשותן ממש כצורת הגונחין, וסגי במה שצריך הגונחי וילולי עושה כמותם].

מג. מ"ב ס"ק י"ח, והוא מבואר ברמב"ן ובפוסקים.

מד. הראשונים דס"ל שאסור להפסיק כתבו שצריך לעשות השברים תרועה בנשימה אחת, והתה"ד ובי"י הוכיחו מגמ' חולין כ"ו ב' דנשימה אחת היינו לאפוקי שלא יעשה אותן בשתי נשימות, כלומר שלא יפסיק בין השברים תרועה את הנשימה שבה תוקע [ובאור כדי נשימה, היינו כשאומרים לאדם שעוצר נשימתו שיפסיק לעצור, נמצא שאז נושם, וזהו ב' נשימות שכתב השו"ע], אבל צריך להפסיק בפחות מכדי נשימה, וכן נקטו האחרונים, וכ"כ המ"ב בס"ק י"ח.

מה. דהמ"א הביא את התה"ד שצריך להפסיק מעט בינתיים בסוף סק"ב, וכן הט"ז הביאו בסק"ה לגבי ג' השברים שצריך לעשותן בנשימה אחת דפירש הט"ז בלי הפסק נשימה, ופשוט דה"ה דמפרש מש"כ המחבר לענין תשר"ת בנשימה אחת הוא ג"כ

כב. וכל זה נפ"מ גם ל"א שצריך להפסיק ביניהן, לדעת התרומת הדשן והב"י צריך להפסיק דוקא בכדי נשימה לא פחות^י ולא יותר^י, וכמש"כ המ"ב, אבל לדעת החזו"א סגי להפסיק בפחות מכדי נשימה^י, ומיהו אפשר גם להפסיק בכדי נשימה^י, ועיי' במקורות מש"כ מהחזו"ב^י.

כג. גם לדעת התרומת הדשן והב"י דל"א שצריך להפסיק היינו בכדי נשימה, א"צ נשימה בפועל^י.

כד. שמעתי מהגרא"י ברטלר^י שהחזו"א אמר לבעל תוקע שיגמור השברים ואח"כ יעשה התרועה ולא יערבני^י.

בתחילת ד"ה והא שהעתיק שם לשון השו"ע שלא יפסיק יותר מכדי נשימה.

נד. בחו"ב ר"ה ל"ג ב' כתב דלכתחילה לא יפסיק כלל ובדיעבד יצא כל שלא הפסיק יותר מכדי נשימה [וזהו הפירוש כדי נשימה בראשונים], ושמעתי שבבית המדרש הורה לעשות תקיעות דמיושב עם הפסק קטן [א"ה, הכונה בזה שלא ישמע סוף השבר כתחילת התרועה] ותקיעות דמעומד הפסק מעט יותר ועדיין הוא פחות מכדי נשימה.

נה. כן משמע מסתימת הפוסקים דהוא שיעור של כדי נשימה, וכן שמעתי מהגרמ"א והגרא"י^ב והגר"ב, ומיהו בגר"ז כתב דכדי נשימה היינו שעושה נשימה בינתיים, והרב שמואל כהן שתוקע אצל מניין הגר"מ סולובייצ'יק אמר שהגר"מ מבקש שיפסיק בנשימה בפועל קצרה מאוד, וכן שמעתי מש"ב ר"ג שתוקע ע"פ ר' משה בהגר"ד סולובייצ'יק, והיינו שא"צ להוציא אויר ולהכניס וסגי בלהכניס אויר שהוא הפסק קצר שקוטע בכך בין השברים לתרועה, וכמעט שלא שייך לעשות הפסק קצר מכך.

נו. הגרי"ב היה שם בשעת מעשה כשאמר כן לר' שלמה כהן.

נז. ואף שלשון החזו"א שם בד"ה והא, דנשימה אחת ר"ל מריע מתוך השבר, ע"כ אין

נ. דהא ס"ל לתה"ד והב"י דהי"א דס"ל שאסור להפסיק היינו שלא יעשה אותן בשתי נשימות אבל פחות מכדי נשימה צריך להפסיק, וא"כ ע"כ דהחולקין דס"ל שצריך להפסיק היינו דוקא בהפסק של כדי נשימה ולא פחות, דאל"כ במאי פליגי.

נא. בשו"ע שם והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מכדי נשימה, ונמצא לשיטתן שצריך לדקדק ביותר שיהיה ההפסק בשיעור מצומצם, ומיהו אם יעשה נשימה בפועל הוא יותר קל, ועיי' להלן בזה.

נב. כמבואר בדבריו שם, והיינו דלשיטתן אין להכריח שצריך להפסיק בכדי נשימה דוקא.

נג. כמבואר בלשון השו"ע שכתב לשיטה זו והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מכדי נשימה, ומוכח דכדי נשימה רשאי להפסיק, וכן בהמשך דברי המחבר שכתב דבמעומד יעשה בב' נשימות מבואר דלהי"א שאסור להפסיק עושין הפסק של כדי נשימה, אלא שהחזו"א ס"ל דה"ה דסגי בפחות מכדי נשימה, שו"ר בשונה הלכות וז"ל והחזו"א כתב שאם הפסיק כדי נשימה לא יצא לכו"ע וכו', וכנראה כונתו לדקדק כן בחזו"א שם סוד"ה והא ותחילת ד"ה ומה, ולו"ד יש לפרש שם באופ"א וכמו שביארנו בנכתב בסוגיא, וכן משמע בחזו"א

כה. כתב השו"ע וירא שמים יוצא ידי כולם, ובתקיעות דמיושב יעשה בנשימה אחת ובתקיעות דמעומד יעשה בשתי נשימות^ט, ועיין במקורות אם אפשר לעשותן באיפכא^{יט}.

נשימה אחת בתר"ת

כו. תקע תר"ת בנשימה אחת, דהיינו שלא הפסיק בין התקיעות לתרועה, [וה"ה אם לא הפסיק בין התקיעות לשברים בתש"ת או בתשר"ת] יצא^ס, ויש מי שאומר שלא יצא^{סא}, הגר"א הסכים לדעה ראשונה שיצא והביאו המ"ב^ב, והחיי אדם ומטה אפרים

אפי' בדיעבד כמו שנתבאר שם במקורות, ולפי דברי הגר"ז יש להקפיד לעשות כך ולא לאיפכא, גם למנהגינו לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכיות ולזכרונות ולשופרות.

ס. שו"ע סעיף ה', כן דעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א, ולמדו כן מהירושלמי שאמרו אמרן בנפיקה אחת יצא, ופי' הרמב"ן כ"ז ב' הטעם שיצא לפי ששינוי קול התרועה או התקיעה הוי ראש לה ולא מיתקריא תחילה בלא סוף וסוף בלא תחילה, וכ"כ הריטב"א ל"ג ב' ששינוי הקול זהו הפסקתו [ועיי"ש שכתב דאפי' בתקיעה ארוכה אם יעשה שינוי קול הו"ל ב' תקיעות וכן הביא במאירי], וכ"כ הרשב"א ל"ד א'.

סא. לשון השו"ע שם, יש מן הראשונים שלמדו כן מהתוספתא שאמרו תקע והריע ותקע בנשימה אחת לא יצא, וכתב הרבינו ירוחם שכן דעת הרא"ש [נדלא כהטור שפירש דמסקנת הרא"ש דיצא], וכן מבואר דעת רש"י סוכה נ"ג ב' ותוס' שם נ"ד א' דלא יצא, והם סברו דאפי' לדעת רבי יהודה דתר"ת מצוה אחת גם צריך לעשות הפסק ביניהן, וכן הביא השלטי גבורים מהריא"ז שלא יצא, והרמב"ן כתב על תוספתא הנ"ל דמשבשתא היא וצריך לגרוס יצא.

סב. מ"ב ס"ק כ"ב מבהגר"א ס"ק ט"ז.

כוונתו שממש יעשה התרועה מתוך השברים, [ובסוגי' כתבנו להביא ראיה מהמשך דברי החזו"א שלא דחה ראיית התה"ד והב"י מחולין כ"ו ב' דיש לפרש בגמ' דנשימה אחת היינו בלא הפסק, ולרב יהודה השינוי בזה שמריע מתוך התקיעה שהוא ענין אחר מנשימה אחת דרב אסי].

נח. שו"ע שם.

נט. עי' במ"ב ס"ק י"ט ובשעה"צ שם דלהנהגין לתקוע רק תשר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות יש להקפיד לעשות השתי נשימות במעומד דוקא ולא לאיפכא, משום דהנהגין כן ס"ל כר"ת דבתשר"ת יוצא גם ידי חובת תש"ת וגם חובת תר"ת, וס"ל דהשברים או התרועה שמוסיף לא חשיבי הפסק כיון שהכל בתורת שברים, וזה דוקא אם עושה אותן בשתי נשימות דאז י"ל דלא חשיב הפסק, אבל אם יעשה השברים תרועה בנשימה אחת אז להצד דתר"ת אמת היא לא חשיב תרועה בכה"ג, והגר"ז כתב טעם לעשות כמיושב בנשימה אחת כדי שתהא הברכה שמברך במיושב לדברי הכל, דאף להסוברים דצריך לעשות שברים תרועה בב' נשימות יצא בדיעבד אם עשה בנשימה אחת כנתבאר לעיל דין י"ט, ומיהו א"א לפרש כן בתה"ד שהוא מקור דברי השו"ע דהא התה"ד עצמו ס"ל דאם עשה בנשימה אחת לא יצא

כתבו שיחזור ויתקע עם הפסק^{סג}, ועיין מקורות^{סז}.

כו. גם להשיטות שיצא י"א שאינו אלא בדיעבד, אבל לכתחילה צריך להפסיק בין התקיעות לתרועה^{סה}, ויש חולקין שגם לכתחילה א"צ להפסיק^{סו}.

כח. ואם הפסיק בין התקיעות לתרועה אפי' פחות מכדי נשימה י"ל דלכו"ע יצא^{סז}, וצ"ע בזה^{סה}, ועי' במקורות דלדעת המ"ב לכתחילה יפסיק בכדי נשימה ולא פחות, ולדעת החזו"א גם לכתחילה יכול להפסיק פחות מכדי נשימה.

להדיא, וכ"כ הראב"ה סי' תקמ"ב דלשון הירושלמי דבנשימה אחת יצא לאו למימרא דוקא בדיעבד יצא אלא הכי פירושא אם הם בנפיה אחת יצא ואם לאו אין כאן מצוה מן המובחר.

סז. דהלשון ברבינו ירוחם אם עשאן בנשימה אחת לא יצא, והוא לשון התוספתא כנתבאר לעיל, ומשמע דוקא בנשימה אחת שלא עשה שום הפסק לא יצא אבל אם הפסיק ביניהן יצא, וכ"כ לעיל מהמט"א דלכתחילה יפסיק בכדי נשימה ובדיעבד אף בפחות מכדי נשימה יצא, אלא שצירף השיטות דבנשימה אחת יצא.

סח. דלהנתבאר לעיל דין כ"ב דעת התרומת הדשן והב"י דלהסוברים דשברים תרועה דתשר"ת אין לעשותם בנשימה אחת היינו דוקא בהפסק דכדי נשימה ולא פחות, וה"נ צ"ל דעשה התר"ת בנשימה אחת לא יצא שצריך להפסיק דוקא בכדי נשימה, ומיהו בדיעבד יצא כמש"כ המט"א הנ"ל, וי"ל דהמט"א שכתב לכתחילה להפסיק בכדי נשימה הוא משום דהמחבר מחמיר כדעת ר"ת לכתחילה בשברים תרועה דתשר"ת שלא יעשה בנשימה אחת, והמחבר לשיטתו דצריך הפסק דכדי נשימה וכן דעת המ"ב שם, וכן מבואר בהגה"מ והגהות אשר"י דלר"ת צ"ל דגם לר"י דתשר"ת צריך לעשותן בבת אחת היינו שצריך להפסיק בכדי נשימה וכדעת

סג. החיי אדם כתב דמשום ספק דאורייתא יחזור ויתקע עם הפסק, והמט"א סי"ט כתב דיש לחזור ולתקוע ולעשות הפסק כדי נשימה בין התקיעות לתרועה, ובדיעבד אם הפסיק מעט אע"פ שלא היה כשיעור נשימה יצא, דבזה יש לסמוך על השיטות דבנשימה אחת יצא.

סד. כתב הא"ר דלשון השו"ע שסתם דיצא וי"א דלא יצא משמע דפסק שיצא, אבל הלבוש שינה הלשון וכתב י"א דיצא וי"א דלא יצא ומשמע שפסק כה"א שלא יצא, [כן הוא הכלל בשו"ע כמש"כ לעיל דין ה' במקורות].

סה. דמקור השיטות דיצא הוא מהירושלמי כנתבאר לעיל, ולשון הירושלמי אמרן בנפיה אחת יצא משמע שאם עשה כן יצא בדיעבד אבל לא לכתחילה, וכ"כ המאירי ורבינו ירוחם, ובמגן אבות להמאירי דקדק להדיא מלשון הירושלמי דיצא דהיינו דוקא בדיעבד אבל לא לכתחילה.

סו. האור זרוע סו"ס רס"ט כתב דמצוה מן המובחר לעשות תר"ת בנשימה אחת כדי לצאת שיטת ר' יהודה סוכה נ"ג ב' דתשר"ת מצוה אחת הן, וברמב"ן ר"ה ל"ד א' מבואר דרבנן דס"ל דתשר"ת לאו מצוה אחת מודו לר"י שיכול לעשותן בנשימה אחת אלא דאם רצה מפסיק ביניהן, וכן מפורש ברשב"א שם

כט. ובין תקיעה אחרונה בסדר אחד לתקיעה ראשונה בסדר שאחריו אפשר דלכו"ע יכול גם לכתחילה להפסיק בפחות מכדי נשימה^{סט}.

טעה והפסיק בקול אחד

ל. טעה בתשר"ת ואחר שתקע שני שברים עשה תרועה, ומיד עשה עוד שבר, והכל היה בנשימה אחת^ע, אם לא גמר התרועה דהיינו שלא עשה ג' כוחות^ע, א"צ לחזור^ע, ויש פוסקים שצריך לחזור ולתקוע ג' שברים^ע, וראוי לחוש לכתחילה להחמיר כדבריהן^ע, ועיי' מקורות^ע, [והרועה להחמיר ב' השיטות יצטרך לחזור לתקיעה

יואל דס"ל דאף בלא גמר התרועה חוזר על השברים וכדלהלן, והלכך בכה"ג שגמר תרועה של ג' כוחות החמירו שחוזר על השברים.

עב. שו"ע סעיף ז', כשיטת הראב"ן שהובא ברא"ש פ"ד סימן י"א במעשה דמגנצא, והרא"ש הסכים לדבריו כשעשה בנשימה אחת.

עג. שיטת רבינו יואל הובא בב"ח ובט"ז סק"ח מהמרדכי דס"ל דאין לחלק בין גמר התרועה ללא גמר, ולדידיה צ"ל דמה שהוכיח הרא"ש כדעת הראב"ן דיצא מנתקל שא"צ לחזור, דבנתקל עדיף טפי משום שלא רצה לעשות את הקול שיצא.

עד. לשון המ"ב שם, ובאמת שהרבה אחרונים סתמו שצריך לחזור, ומשמע דס"ל כהב"ח שחולק על המחבר ודעתו דמעיקר הדין לא יצא וכו"ה בא"ר בגר"ז ובהד"ח, והמט"א כתב שמ"מ אם גמר את כל התשר"ת א"צ לחזור, ולשון המ"ב שראוי להחמיר הוא מהחיי אדם.

עה. כבר נתבאר שהרבה אחרונים כתבו הלשון שצריך לחזור וכו', [ובא"ר כתב שכן מוכח ברבינו ירוחם (ע"ט ע"ב), ולו"ד יש לפרש שמש"כ הרבינו ירוחם בשם הרא"ש דהראב"ן ס"ל דעושין שברים בב' נשימות

רש"י ותוס' סוכה נ"ג כנתבאר לעיל, אבל לדעת החזו"א שנתבאר לעיל דאף לר"ת כדי נשימה היינו עד כדי נשימה ה"נ בזה, עוד י"ל דלהשיטות שהטעם שצריך להפסיק הוא משום דבעי' קולות מופסקין צריך כדי נשימה, אבל אם הטעם משום שצריך ראש וסוף די גם בהפסק של פחות מכדי נשימה, ולפי"ז להרבינו ירוחם צריך כדי נשימה ולא כמש"כ, ומיהו אינו מוכרח דאפשר דגם אם הטעם משום דבעי' ראש וסוף צריך הפסק דכדי נשימה.

סט. דלפי הצד שכתבנו לעיל שצריך הפסק של כדי נשימה אפי' לרבי יהודה דסוכה נ"ג דתר"ת מצוה אחת היינו דוקא בין התקיעות לתרועה באותו סימן, וכדיליף התם מותקעתם תרועה, אבל בין תקיעה לתקיעה שבין סימן לסימן א"צ הפסק, אבל להצד דלענין ראש וסוף לא סגי בהפסק מועט וצריך הפסק דכדי נשימה וכדמוכח מהתה"ד והר"י וכמש"כ הגר"ז לדינא, ה"ה הכא לא סגי בהפסק מועט.

ע. אבל אם הפסיק ולא עשה בנשימה אחת לא יצא השברים כנ"ל דין י"ז.

עא. מ"ב ס"ק כ"ח בשם המ"א ואחרונים, וכשיטה הראשונה לעיל דין ה', ואף דנתבאר לעיל דסמכי' על השיטות דתרועה ט' כוחות, שמעתי ליישב דהאחרונים צירפו שיטת רבינו

[ראשונה]^ט, וי"א שחזור לתקיעה הראשונה^י.

לא. ואם כבר גמר את התרועה אחר ב' השברים, חוזר ותוקע ג' שברים^{יח}, ותקיעה ראשונה לא הפסיד^ט, ואפי' אם הפסיק בין השברים לתרועה בנשימה^פ, וי"א שחזור לתקיעה ראשונה וכנ"ל.

לב. ואם לא נתכוין לעשות תרועה אחר ב' השברים, אלא שנתקל באמצע השברים^{פא}, מסתברא דלכו"ע א"צ לחזור על ב' השברים^{פב}, ואפשר דאף ביצא קול תרועה, ואף בעשה תרועה דג' כוחות^{פג}, וכל זה בשהשלים השבר השלישי בנשימה אחת^{פד}.

הקודמין [בהגרא"א ס"ק כ"א], ובנכתב בסוגי' נתבאר דד"ז כטועה בתפילה וכדו' דבתוך כדי דיבור כ"ז שלא התחיל ענין אחר יכול לחזור לראש, אבל כשהתחיל ענין אחר שוב אין יכול לתקן.

עט. שו"ע שם, והוא מהרא"ש במעשה דמגנצא, דהראב"ן ס"ל דכיון שגמר התרועה חוזר לתקיעה ראשונה, והרא"ש חולק עליו וס"ל דכיון שהוא קול שצריך לעשותו הוי לי' כנתקל דלא חשיב הפסק.

פ. דכיון שהסברא משום שהתרועה שייכת לכאן לא שוא, [וכן הסכים הגרי"ב, וכן משמע בחו"ב].

פא. דכל הנ"ל בטעה ורצה לעשות תרועה משא"כ בנתקל דכוונתו לעשות שברים כדין אלא שהקול לא יצא כהוגן אין זה הפסק.

פב. אלא משלים בשבר אחד, דהראב"ן הביא ראייה מנתקל שא"צ לחזור על השברים, ומשמע שזה בהווה שאין נוהגין לחזור והוא מוסכם לכו"ע.

פג. דאף דגמר התרועה מ"מ י"ל דנתקל לא חשיב הפסק, ועדיין יל"ע.

פד. כנתבאר לעיל.

היינו משום שהמעשה במגנצא היה באופן שהפסיק קודם השבר השלישי, וא"כ מ"ש ברבינו ירוחם מהרא"ש הלכך מי שטעה באמצע השברים יחזור לתקוע כל הג' שברים היינו ג"כ באופן כזה כשהפסיק קודם השבר, וכל זה כדי לא לעשות מחלוקת בין הטור לרבינו ירוחם בדעת הרא"ש, שהרי הטור הביא את הראב"ן ומסכים עמו, אף דס"ל כהרא"ש דצריך לעשות השברים בנשימה אחת].

עו. היינו באופן הנ"ל שכבר תקע את השבר השלישי לאחר התרועה, דלשיטה א' כבר יצא חובת השברים, ונמצא דלשיטתן אם יחזור לעשות ג' שברים הו"ל ב' פעמים שברים והשניה הוי הפסק כדלהלן דין ל"ו, ולכן אם רוצה גם להחמיר כשיטה ב' דלא יצא צריך לחזור לתקיעה הראשונה [שמעתין].

עז. רמב"ן בדרשה לר"ה והאגור משמו, וכ"ה באו"ז, ולא הביאוהו הפוסקים ודרשת הרמב"ן לא היה לפניהם.

עח. דכיון שעשה תרועה כשיעור נראה השבר שאחריו כאילו התחלת שברים אחרים ואין השבר הזה מצטרף לב' השברים

לג. טעה בתשר"ת, וקודם שהתחיל השברים עשה תרועה, הפסיד גם התקיעה הראשונה^פ, ויש מהאחרונים שמקילין בזה^פ.

לד. התחיל לתקוע ואין הקול עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית, נחשב הכל לתקיעה אחת ואין זה הפסק^פ [ונפ"מ כשאירע כן בתקיעה אחרונה שא"צ לחזור מתקיעה ראשונה], ואפי' כשיש באותו הקול צורת שבר אין זה הפסק^פ, ועי' במקורות מהח"ב שמורה בכח"ג לחזור^פ.

לה. וכן אם אחר התקיעה עשה שבר אחד והפסיק ואח"כ עשה הג' שברים אין זה הפסק^פ, ואם הקול הפסול ארוך יותר משבר י"ל שהוא הפסק^פ, וכן אם קודם התרועה התחיל לעשות תרועה [ועדיין לא עשה ג' כוחות] והפסיק ואח"כ עשה התרועה אין זה הפסק^פ.

הוי שבר כנתבאר לעיל בדין שיעור השברים (עי' דין ט"ז), ואעפ"כ לא חשיב הפסק, נמצא דאע"פ שהפסיק בצורת שבר אין זה הפסק משום דהוי כעין התקיעה, וכן פירש הגרמ"א דברי הרא"ש, וכן הסכים הגרי"ב לדינא, ומ"ש בחו"ב אות ג' במוסגר לפרש דאיירי באופן שניכר שהיא תקיעה פסוקה ולא שברים צ"ב לפרשו, וכן שמעתי מהגרמ"א שצ"ב.

פט. שמעתי מבעלי תקיעות משמו, וזה דלא כהנ"ל מהגרמ"א ומהגרי"ב, וזכורני שאמר להגר"צ שפירא שנתקל א"צ לחזור ואמר ששאל את החו"ב וא"ל לחזור שהרי הקהל לא יסכים שלא לחזור, וכן א"ל בנו ר' אריה בשם אביו זצ"ל, ולמש"כ החו"ב בספר אפשר דחושש שלעולם יוצא כעין קול אחר או שא"א לדקדק בזה ולכן מורה שלעולם חוזר, גם הגרמ"א השיב שמעיקר הדין נתקל א"צ לחזור והעולם נוהג לחזור.

צ. כיון שזה קול שצריך לעשותו עתה.

צא. שמעתי לומר דבכה"ג כיון שנתקל והמשיך הקול בכוונה לתקנו לעשותו שברים א"א לומר שהוא בטל, וכן הסכים הגרמ"א.

צב. כנ"ל.

פה. מ"ב ס"ק ל' והוא מהב"ח והביאו המ"א ס"ק י"א, ויש בזה חידוש דהא הוי קול שצריך לעשותו, ופי' הב"ח דכיון דאין סדר התרועה לעשות יליל ואח"כ גניחה א"כ אותה התרועה אינה שייכא לתרועה שמחויב בה והוי הפסקה.

פו. לשון המ"ב שם, והוא מהא"ר שכ"כ בשם הצידה לדרך [וכתב שידוע שנמשך אחר הרא"ש והטור], וכ"כ בדה"ח.

פז. מ"ב ס"ק ל"ד והוא מהמ"א ס"ק י"א, ומקורו מהרא"ש במעשה דמגנצא דס"ל שאם הפסיק בתרועה באמצע השברים לא חשיב הפסק ואפי' גמר התרועה, וז"ל הרא"ש שם ופעמים רבות שהתוקע מתחיל לתקוע ואין הקול עולה לו יפה ופוסק ומתחיל לתקוע וכו', ולא מיפסיל בשביל שהפסיק בקול קצר שהשמיע בשופר דלא מיקרי הפסק כיון שאין זה קול אחר כיון שהוא מעין התקיעה וכו', וע"ע להלן.

פח. כן מוכח מהרא"ש שכתב ולא מיפסיל בשביל שהפסיק בקול קצר ולעיל דין י' במקורות נתבאר דהרא"ש ס"ל דקול השבר הוא קול פשוט קצר כתקיעה קצרה ולא שהקול הוא בצורת שבר, וקול קצר כשיעור ב' כוחות

לו. כל שהפסיק בקול אחר שא"צ לעשותו עתה ה"ז הפסק, והפסיד גם התקיעה הראשונה^{צג}, ואפי' עשה הקול במתעסק בעלמא^{צד}, ואלו הן האופנים:

* התחיל להריע בתש"ת, ואפי' יבבא אחת^{צה}, בין קודם השברים בין לאחר השברים.

* התחיל לעשות שברים בתר"ת, ואפי' שבר אחד^{צז}, בין קודם התרועה בין לאחר התרועה.

* עשה ב' שברים זה אחר זה^{צח}, ודוקא כשהפסיק ביניהן^{צט}, ואפי' אם עשה בשבר השני רק קול שבר אחד^{צט}.

* עשה ב' תרועות זה אחר זה, ודוקא כשהפסיק ביניהן, ונכון להחמיר בזה אפי' אם התרועה הראשונה היא רק מג' כוחות^ק, והתרועה השניה פוסלת אפי' אם עשה רק יבבא אחת.

* עשה שבר אחד או יבבא אחת אחר שגמר השברים תרועה בתשר"ת.

לו. ולפי זה אם מסתפק על שברים או על תרועה או על שברים תרועה אם עשאו כדין צריך לחזור לתקיעה ראשונה^{קא}.

צו. מ"ב ס"ק ל"א, ובנכתב בסוגיא נתבאר אי המקור בראב"ן במעשה דמגנצא כשלא גמר את התרועה או מלשון הר"ן, וכן איתא בדרשת הרמב"ן דעשה שבר אחד אחר שגמר השברים הוי הפסק.

צז. שם בשו"ע, והוא מהתוספתא שהביאوه הראשונים, והיינו דכיון שיצא בראשונה חשיבה שניה למתעסק בעלמא והוי הפסק.

צח. דאז חשיב לב' שברים.

צט. שו"ע סעיף ח'.

ק. כנתבאר לעיל דין ה' שחוששין לב' השיטות אי תרועה ג' כוחות או ט' כוחות.

קא. שאם יחזור רק על אותו קול שמסתפק בו הרי אפשר שכבר יצא בראשונה ונמצא עושה ב' תרועות זה אחר זה.

צג. שו"ע סעיף ח', והוא מבואר בגמ' ל"ד א' דכשסברו דר' אבהו תיקן רק תשר"ת משום דמספק"ל אי גנוחי או ילולי הקשה רב עזריא דילמא ילולי הוי וקמפסיק שברים בין תקיעה לתרועה, והיינו משום דכל תרועה צריכה פשוטה לפניה ולאחריה כדאמרי' שם ל"ד א', וקיי"ל כאותן ראשונים שהוא לעיכובא.

צד. שו"ע שם, דקיי"ל כהראשונים דאף תקיעות דמתעסק הוי הפסק כנתבאר בפוסקים שם. [א"ה, וכתב במ"ב סי' תקפ"ח סק"ז ושעה"צ שם ס"ק י"ג דמ"מ אם הפסיק לא יברך שוב, משום דעות הראשונים דלא הוי הפסק בדיעבד].

צה. שעה"צ סק"ב ודלא כהיד אפרים.

לח. יש מקומות שדרכן לסיים בסוף התרועה בקול ארוך, ויש לפקפק בזה דאולי נחשב לשבר והוי הפסק^{קב}.

לט. וכן יש מבעלי תקיעה שאינם מומחים וכשעושין תרועה מתחילין בו בקול ארוך, ולא יפה הם עושים משום שהוא הפסק^ק.

מ. תקיעה ראשונה שהתחילה בקול שבר אע"פ שהוא בנשימה אחת יצא^{קד}, וה"ה בתקיעה אחרונה שסיימה בקול שבר שלנו, ולדינא צ"ע^{קה}, וגם אם יצא אינו אלא בדיעבד^{קי}, וגם אינו אלא כשיש שינוי קול בין קול הפסול לקול הכשר^ק.

משום הפסק ולא הקשה משום הפסד התרועה, והסכים הגרמ"א. [א"ה, יש מקום לדון ולומר דקושיית רב עזירא היא לפי הס"ד דתקנת רב אבהו הוי משום ספיקא דאו גנוחי או ילולי, וא"כ ודאי שהיו מפסיקים בין השברים לתרועה ולא תקעו את השברים תרועה בנשימה אחת, ומש"ה אין כאן משום הפסד התרועה אלא משום הפסק].

קה. דהתרומת הדשן כתב דבתקיעות דמיושב יתקע שברים תרועה בנשימה אחת ובמעומד שתי נשימות והובא בשו"ע וכו"ל דין כ"ה, ועיין שם במקורות שנתבאר שלא יעשה להיפך דהיינו במעומד בנשימה אחת, משום שהם היו עושין רק תשר"ת במעומד, ולהצד דתר"ת הוא האמת אם יעשה שברים תרועה בנשימה אחת, אי"ז תרועה, וכן מבואר בבהגר"א בסעיף ד' שכתב שאם יתקע במעומד בנשימה אחת תשר"ת נמצא שלא יצא קש"ק וקר"ק, ומבואר שקול פסול מחובר לקול כשר לא יצא.

קו. דצריך לפרש דדין זה תלוי בדין תר"ת בנשימה אחת כדלעיל, דאם תר"ת בנשימה אחת לא יצא גם בזה לא יצא שאין לתקיעה תחילה וסוף, ושם נתבאר דיוצא רק בדיעבד.

קז. כמו בתר"ת בנשימה אחת דהצד שיוצא הוא משום שהקולות משונים והוי הפסק ביניהן.

קב. מ"ב ס"ק ל"א מהפמ"ג, והוא בא"א סק"ב, ושמעתי לדון דלכא' פשיטא שלא יצא, וסברתי לומר שכיון שיש מקומות שנוהגין לעשות התרועה באופן זה, וכמב' בב"ח מספר המנהגים דהיה מנהג כזה והב"ח הסכים עם זה, א"כ י"ל דלא חשיב שבר המפסיק דהכל צורת תרועה, והגרמ"א לא הסכים לזה, ועכ"פ ודאי אין לדון להכשיר מטעם דהוי כמו התחיל לתקוע ואין הקול עולה יפה שנתבאר לעיל דין ל"ד דכשר דשאני הכא שרוצים לעשות קול זה, ובריטב"א ל"ג ב' כבר מבואר כעין זה שכתב שם שאם עושין תקיעה ומשברין אותה בסופה אינו יפה וכו', שהרי אותו קול שעושין בסופה אינו נידון מקול התקיעה שהיא פשוטה וה"ל שבר באפי נפשיה והוי הפסקה, עכ"ל. והיינו ששינוי הקול מחשיבו לשבר בפ"ע. (הריטב"א לשיטתו שם שתר"ת יוצא בנשימה אחת, ואכ"מ).

קג. מ"ב שם, ומשום שנראה התחלתו כעין שבר, גם בזה שמעתי לדון מה הצד לומר שיצא, וכאן קשה יותר לומר הסברא הנ"ל שכך היה הדרך לעשות, וגם בזה אין לדון להכשיר דומיא דדין ל"ד כיון שרוצים לעשות הקול הזה.

קד. הראש"ש ג, דאמרין דל מהכא אותו השבר, והביא ראיה מקושית רב עזירא ל"ד א'

הפסיק בין השברים לתרועה בתשר"ת יותר מן הדין

מא. אם עשה הפסק בין השברים תרועה בתשר"ת יותר ממה שצריך^פ, א"צ לחזור רק על השברים תרועה^ס, וי"א שחזור גם על התקיעה^ק, ועי' מקורות^{פא}.

לחזור ולתקוע במקום שכבר יצא

מב. מותר לחזור ולתקוע במקום שיצא בדיעבד^ב, ואפי' אם רוצה לחזור ולתקוע רק משום שקול השופר לא נשמע יפה^ג.

מג. וכן מותר להאריך התקיעות והתרועות^ד, אבל לעשות יותר מג' שברים שלא

המצוה בהידור, והיינו לצאת בתקיעות שיוצאות יפה יפה.

קיג. דמסתברא דגם בכה"ג שי"ך זה קלי ואנוהו, וכל זה לא מיבעיא בתקיעה ראשונה או בשברים ותרועה דעדיין עסוק במצוה, אלא אפי' כשכבר גמר התקיעה האחרונה שכבר גמר המצוה ורוצה לחזור עליה, אפשר שיש לסמוך על הסוברים דגם לאחר קיום המצוה שי"ך דין זה קלי ואנוהו עי' חו"ב שבת ח' א', ואחד מהראיות שעושין כורך במרור אף שכבר יצאו מצות מרור גם להלל, וע"ש שאף במקדש ע"כ שיוצאין כך, ועי' מנחות ס"ד א' בהביא כחושה חוזר ומביא שמינה ואפי' בשבת, ולא עיינתי בזה, ולפי"ז יש ליישב מה שאומרים העולם שאצל המהרי"ל דיסקין היו באים בעלי תקיעות לתקוע עד שקיעת החמה, והגרמ"א אמר שביקש לשמוע תקיעות ישרות.

קיד. מבואר בראשונים, והעיסור כתב שיש ללומדו ממתני' דתקע בראשונה ומשך בשניה כשתים דהמאריך בתקיעה יותר מכשיעור אין בה חילול יו"ט, ויל"ד מה הראיה הרי התם נתכוון לצאת בזה ב' תקיעות, ולא עיינתי היטב שם, ובדינים והנהגות מהחזו"א כתבו שאמר לתוקע לתקוע תקיעות ארוכות ותרועות ארוכות.

קח. דהיינו יותר מכדי נשימה, או אפי' כדי נשימה להסוברים שצריך לעשותן בנשימה אחת, ולהחזו"א אפי' פחות מכדי נשימה כנתבאר לעיל דין כ'.

קט. דהא קיי"ל שטעה בתרועה שצריך לעשותה לא חשיב הפסק לתקיעה הראשונה כנתבאר לעיל דין ל' ל"ה.

קי. דלהי"א לעיל דין ל' ל"א שאם עשה תרועה באמצע השברים חוזר אף על התקיעה משום שעכשיו א"צ לעשותה י"ל דה"ה בזה, [שמעתין], והסכים בזה הגרמ"א.

קיא. שהרמב"ן כתב שאם הפסיק נפסקה ואינה עולה משמע שא"צ לחזור על התקיעה, [והרי הי"א הנ"ל הוא הרמב"ן], ואולי יש לחלק בין הכא להתם, והריטב"א כתב שחזור על כל הסדר.

קיב. החיי אדם בסעיף י"ג כתב דבהריע באמצע השברים אף שמצד הדין יוצא כדעת השו"ע מ"מ ראוי להחמיר כרבנו יואל, וע"ש במוסגר שכתב שכל שעושה מחמת ספק לא חשיב שבות, [ונראה שמה שכתב משום ספק אין כוונתו לספק ממש דבזה ודאי דמותר לחזור, ועוד דבנידון שם הוא רק חומרא], והגרי"ב אמר שאף בנתקל דלכו"ע יוצא מותר לו לחזור משום זה קלי ואנוהו שחפץ לקיים

לצורך יש להמנע^{קטו}.

שמוע מקצת תקיעה או מקצתה בחיוב

מז. השומע מקצת תקיעה לא יצא^{קטז}, ואפי' כשיש שיעור תקיעה במקצת שישמע^{קכ}, וי"א שיצא אם שמע שיעור תקיעה^{קכ}, ולדינא צריך לחזור ולתקוע ולא יברך, ויותר טוב שישמע הברכה מאחר שלא יצא עדיין^{קכ}, ולכן צריך להזהר שלא ישמע בעת התקיעות הזות ספסלים וכדו'^{קכ}.

[והר"ן כתב על דין דמקצתו בתוך הבור ומקצתו על שפת הבור דהרי"ף השמיטו משום שאינו מצוי, וקשה דעדיין היה לו להביא תקע קודם עה"ש וכו', שו"ר בחו"ב שהקשה בנו"א שהיה לו להביא מימרא זו משום דעיקרה אשמועי' שצריך לשמוע כל התקיעה וע"ש מה שתי' בדוחק], ושמעתי לדחות דאין להוכיח מההשמטה אלא בתקיעה שלימה של חיוב ששמע רק מקצתה דזהו דבר השכיח, אבל בחציה מתעסק אפשר שהשמיטוהו משום שאינו שכיח.

ק"ט. מ"ב ס"ק ט"ו, והוא ממטה אפרים [והמ"ב שינה קצת הלשון דשם כתב או שישמע הברכה וכו' והמ"ב הוסיף דיותר טוב וכו', וכנראה פי' כן במט"א דאל"ה מאי קאמר], והגר"ז כתב רק השיטה שלא יצא ולדבריו חוזר בברכה, והחיי אדם השמיט כל דין זה, ואף שכתבנו דאפשר דמהשמטת הרי"ף והרמב"ם משמע דיצא מ"מ בראשונים מבואר דלא יצא כנ"ל [ברמב"ן ובריטב"א וכן משמע ברשב"א], וגם תמוה לפרש דהס"ד בגמ' כ"ח א' דיצאו במקצת תקיעה היינו כשלא היה בה שיעור תקיעה.

קכ. במ"ב סוף סי' תקפ"ז כתב מהמ"א בשם מהרי"ל שלא יוצאו כיחם וניעם בשעת תקיעה ולא יביאו ילדיהם אצלם וכו'.

קטו. דאף דבשו"ע סעיף ג' כתוב שיכול להוסיף ואין לחוש, כבר כתב המ"ב ס"ק י"א שיש מחמירים ונכון לחוש לדבריהם לכתחילה, ומקורו במהרי"ל והובא באחרונים, עי' ב"ח סוף ס"ק י"ב ופרישה סוף סק"א שכתבו טעם למנהג זה.

קטז. שו"ע סי' תקפ"ז סעיף ג', ואפי' שהתקוע נתכוין להוציא מתחילת התקיעה עד סופה מ"מ בעינן תקיעה שיש לה ראש וסוף בחיוב, (לבוש סו"ס תקפ"ז, ט"ז תקפ"ח סק"ד ובפמ"ג שם, פר"ח סו"ס תקפ"ז ומ"ב שם סקי"ד), ואף דבסוף סי' תקפ"ח כתב בביה"ל בשם הנהר שלום דיצא ונשאר שם בצ"ע, מ"מ ודאי דלא סמך ע"ז אפי' בדיעבד כמבואר שם במ"ב.

קיז. שו"ע שם, וכן איתא ברוב הראשונים רמב"ן כ"ז א' ריטב"א כ"ח א', והרבינו ירוחם כתב שכן דעת הרא"ש [ומיהו בטור משמע דדעת הרא"ש דיצא דהא כתב דלבעל העיטור לא יצא, ושו"ר דבתוס' הרא"ש מפורש דיצא].

קיד. שו"ע שם, ובטור משמע שדעה זו עיקר, וכן דעת הריא"ז (ר"ה כ"ז ב') וכן הביא הרבינו ירוחם שיטה זו, ואפשר דמהא דהשמיטו הרמב"ם והרי"ף דין זה משמע דס"ל דיצא דאל"כ היה להם להביאו שיש בו חידוש דאע"פ ששמע שיעור תקיעה לא יצא,

מה. וכן התרועה צריך לשומעה מתחילתה ועד סופה^{קכא}.

מו. וכן מי שתקע תקיעה ארוכה שיש בה שיעור שתי תקיעות, ואחד נתכוין לצאת מראשה ועד חציה, והשני נתכוין לצאת מחציה ועד סופה דלא יצא^{קכב}.

מז. ולכן צריך להזהר לשמוע כל התקיעות וכל התרועות מתחילתן ועד סופן בכוונה לצאת, ואפי' שהתוקע מאריך הרבה.

אם יכול לתקוע תקיעה אחת בין סדר לסדר

מה. אם תקע רק תקיעה אחת בין סדר תשר"ת לסדר תש"ת, דהיינו שעשה תקיעה שברים תרועה, ואח"כ עשה תקיעה אחת, ואח"כ שברים ותקיעה, והתנה שאם תשר"ת הוא האמת תעלה לו לתקיעה אחרונה של תשר"ת ואם תש"ת הוא האמת תעלה לו לתקיעה ראשונה של תש"ת יצא^{קכג} בדיעבד^{קכד}, וה"ה בין תש"ת לתר"ת.

תר"ת הוא רק משום ספק איזה מהן הנכון א"כ ממנ"פ יצא, משום דחסר לו בכוונת המצוה כיון שמכוין משום ספק, משא"כ כשמתנה בהדיא אין כאן חסרון כוונה, והובא בשעה"צ ס"ק כ"ג.

קכד. רק בדיעבד יוצא כ"כ המ"ב ס"ק כ"ו והוא מהמ"א שכתב שלכתחילה לא רצו לתקן כך, וכתב עוד הטעם שכתבו הראשונים שלא יטעו שא"צ לעשות אלא שברים תרועה, ואע"ג שהראשונים כתבו כן כשעושה בלא תנאי מ"מ ס"ל להמ"א דגם אם יעשה תנאי יש לחשוש כן, ולפי"ז נחא מה ששמעתי להקשות בירושלמי שהביא הרמב"ן כ"ז א' ד"ה עוד במקום אחר דלרבי חנינא התוקע תשר"ת ורוצה לצאת תש"ת ותר"ת לא יצא אלא אחת דהוי כמו משך בתקיעה כשתיים שלא יצא אלא אחת, וקשה דהא יכול לצאת חיובו בזה ע"י שיתנה שאיזה תרועה שהיא הנכונה הוא מתכוין לצאת, די"ל דבזה יוצא רק בדיעבד.

קכא. הריטב"א בדף כ"ז א' ובדף ל"ג ב' כתב בשם הרמב"ן דכיון שהם קולות מופסקין א"צ לשמוע את כולה, ובדף ל"ג כתב שכן משמע בבבלי, אבל בירושלמי משמע שלא יצא, ובדף כ"ז ב' כתב שיש להחמיר, ומסתימת הפוסקים משמע שתרועה שוה לתקיעה לענין זה, ויש לפרש הטעם שסו"ס הכל תרועה אחת אצל התוקע, ואפי' אם התוקע עצמו נתכוין שלא לצאת בסוף התרועה ג"כ י"ל שכיון שממשיך את התרועה בצורת תרועה אחת בעיניו בה תחילה וסוף.

קכב. ט"ז סי' תקפ"ח והביאו המ"ב ס"ק י"ב, וע"ש בביה"ל מהלבושי שרד דאינו יוצא משום שאין לראשון את סוף התקיעה ולשני אין את ראש התקיעה, ובנכתב בסוגיא הארכנו בזה.

קכג. ב"י ריש סי' תק"צ וד"מ סק"ה והובא ברמ"א סעיף ה', ובלא תנאי אינו יוצא ולא אמרי' דכיון דמה שעושין תשר"ת תש"ת

אם צריך כוונה באיזה תקיעה עומדים

מט. העיקר כדעת הסוברים שא"צ לדעת באיזה תקיעה עומדים^{קכה}, אם בתקיעה שאחר התרועה או בתקיעה שלפני התרועה, ויש מחמירים בזה^{קכז}, ושמעתי שיש מקומות שמכריזין ששומעין על דעת התוקע כדי לצאת שיטה זו.

נ. וכן א"צ לדעת אם עומדים בתקיעה של סדר תשר"ת או בתקיעה של סדר תש"ת או תר"ת^{קכו}, למאי דקיי"ל שא"צ לדעת, ועיי' מקורות שיש לדון בזה^{קכח}.

מהן הוי כמתעסק ושלל לשם מצוה, ומהראשונים הנ"ל אין להוכיח דלא איכפ"ל במחשבתו אלא כשכל התקיעה מתחילתה ועד סופה היתה לשם מצוה, שהרי דיברו על המשנה דתקע בראשונה וכו' ובזמן המשנה תקעו רק תר"ת ג' פעמים, ועדיין לא היה תקנת רבי אבהו לתקוע תשר"ת תש"ת ותר"ת, והטור ג"כ כתב כלשון השו"ע, אלא שראיתי בכתבי הראשונים^ג שמהטור אין להוכיח דגם בתשר"ת ותש"ת יצא, ד"ל דהטור לשיטתו דס"ל דגם בשמע חצי תקיעה בחיוב וחצי תקיעה במתעסק יצא, אבל לדין דקיי"ל דלא יצא וכתבאר לעיל דין מ"ד י"ל דה"נ בזה לא יצא, וכן מבואר בב"י תחילת סי' תק"צ שהביא קושיית הראשונים מ"ט אין עושין רק תקיעה אחת בין תשר"ת לתש"ת לצאת בה ממנ"פ התקיעה לסדר שהוא הנכון, או תשר"ת או תש"ת, ובסו"ד הביא מהרא"ם שכתב דכיון דקיי"ל מצות צריכות כונה א"א שתקיעה זו שמכין בה לשם תשר"ת תעלה לו לשם תש"ת, ומבואר דבכה"ג חסר בכונה למצוה, והב"י שחולק עליו הוא רק בהתנה להדיא שלא חסר בכונה למצוה, ואע"ג שהראשונים תירצו הקושיא בדרך אחרת מ"מ בב"י וברמ"א שפסקו שבלא תנאי לא יצא אפי' בדיעבד וכתבאר לעיל, מבואר דבלא תנאי חסר בכונה למצוה [דלטעמים של הראשונים היה לפוסקים לפסוק שבדיעבד יצא אף בלא תנאי וכמש"כ באו"ז הובא בד"מ], ואפשר שיש מקום להחמיר בזה.

קכה. שיטת הראשונים החולקין על הרי"ץ גיאות וס"ל דמתני' תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת פירושו שתקיעה אחת עלתה לו, ואע"פ שלפי מחשבתו שחשב בה לשתי תקיעות אין כאן ראש לתקיעה אחרונה ולא סוף לתקיעה הראשונה מ"מ אין הולכין כלל אחר מחשבתו, ובשו"ע סעיף ו' הביא דעה זו בסתמא ואח"כ הביא י"א וכו' משמע דפסק כדעה שיצא, והמ"ב ס"ק כ"ה כתב דהעיקר כדעה ראשונה.

קכו. רי"ץ גיאות שפי' דתקע בראשונה וכו' אפי' תקיעה אחת לא עלתה לו, וטעמם דאזלינן בזה בתר מחשבתו ומחלקינן התקיעה לשתיים וממילא אין לו כלום וכתבאר, והביאו הב"י וכתב בדמקום שאפשר יש להחמיר לחזור ולתקוע והביאו בד"מ הארוך, ומקור הב"י להחמיר י"ל משום שהר"ן לא הכריע, ואפשר שגם הרא"ש לא הכריע וכדמשמע מפסקי הרא"ש, והגר"ז כתב שטוב לחוש וכו', והגר"ב א"ל שמחמיר לעצמו ואינו מורה לאחרים, והגרמ"א לא מחמיר בזה.

קכז. כן מבואר בשו"ע שהביא דין זה דתקע בראשונה ומשך בשניה כשתים על תקיעה דתשר"ת ותקיעה דתש"ת.

קכח. דבאמת יש לדון בזה דהא להצד דתשר"ת הוא האמת הרי בתש"ת אין שום מצוה, וכשנתכוין חציה הראשון לתשר"ת וחציה השני לתש"ת הרי ממנ"פ חצי אחד

רשימת דינים שדשם לעצמו לזכרון

א. נתקל דלא חשיב הפסק כמבואר ברא"ש במעשה דמגנצא, והביאו המ"ב ס"ק ל"ד דהתחיל לתקוע ואין הקול עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית נחשבת הכל לתקיעה אחת, הוא אפי' שיש באותו קול שלא עולה יפה צורת שבר וכדו', וכן פירש הגר"מ אטיק את הרא"ש.

ובחו"ב כתב דאיירי באופן שניכר שהיא תקיעה פסוקה ולא שברים, וצ"ב, ולמעשה שמעתי משמיה דבעלי תקיעות שהורה לחזור בנתקל, וגם הגרמ"א אמר שמעיקר הדין נתקל א"צ לחזור והעולם נוהג לחזור לתקיעה ראשונה, - נתבאר בדין ל"ד.

ואין בזה משום שבות [הגר"ב, ומבואר בחיי אדם שלחזור ולתקוע משום חומרא אין בזה משום שבות]. - נתבאר בדין מ"ב.

קול פסול שארוך יותר משבר י"ל דלא חשיב נתקל שהרי חשיב מרצונו. - נתבאר בדין ל"ה.

ב. התוקע בביתו יפסיק לכתחילה בכדי נשימה בין התקיעה לשברים וכדו' דהתוקע תר"ת בנשימה אחת י"ל דיצא רק בדיעבד. - נתבאר בדין כ"ו כ"ז.

ג. לא לעשות לכתחילה יותר מג' שברים אם הוא שלא לצורך. - נתבאר בדין מ"ג.

ד. כדי נשימה שניה אחת. תקיעה דתשר"ת לפי הרב רוזנר שתיים וחצי שניות, לפי הרב מנת ארבע שניות, ובתר"ת ותש"ת קרוב לשתי שניות. הגר"ש ביקש שברים שניה וחצי.

ה. בדיעבד שיעור תרועה ג' כוחות, ולפ"ז ה"ה התקיעה, ונפ"מ לאחד שרועה לשמוע שופר סמוך לשקיעה או שאין לתוקע כח דמהני לתקוע ג' כוחות, ומשמע שבדיעבד יכול לברך על שיעור זה. - נתבאר בדין ה'.

ו. בשיעור דאורך התקיעה עיין דין ז' ח' ט'. ונתבאר שאף אם האריך בתרועה יותר מג' כוחות וקיצר בתקיעה כשיעור ג' כוחות יצא בדיעבד [שמה שהאריך התרועה

אינה מעכבת], אבל בשברים ששיעורן ט' כוחות לעיכובא ממילא גם בתקיעה הוא לעיכובא.

בהפסק בין שברים לתרועה בתשר"ת

א. בשיטת ר"ת שצריך להפסיק בין השברים לתרועה בתשר"ת, נחלקו הפוסקים דעת התה"ד שאם לא הפסיק פסול בדיעבד, ודעת הריב"ש והתשב"ץ והב"י שיצא בדיעבד, ובחזו"א סו"ס קל"ו כתב שכן משמע במ"מ, וכן מבואר בשו"ע שההפסק אינו אלא לכתחלה וכ"כ המ"ב, ולא הזכיר כלל דעת התה"ד, ובחזו"א שם משמע שחשש.

ב. בשיטות הראשונים שאין מפסיקין בין השברים לתרועה בתשר"ת, דעת התה"ד והב"י דצריך להפסיק פחות מכדי נשימה, ולא מצאנו שהוא לעיכובא, ובראשונים משמע שלא להפסיק כלום, וכן כתבו האבנ"ז [וכתב שאם התה"ד היה רואה את הרמב"ם היה חוזר] ומשכנ"י, וכ"כ החזו"א ודחה ראיית התה"ד בסברא וטעם נכון, אבל המ"ב פסק כתה"ד וב"י.

ג. נמצא לפי"ז מי שאינו יכול לצאת אלא לפי שיטה אחת יתקע בלא הפסק כלל.

ד. ולעשות תרועה מתוך השבר לכו"ע לא יצא, ולהפסיק בנשימה בין השברים לתרועה אין נכון לעשות [ע"פ הכרעת החזו"א ודלא כמ"ב].